

БЛУДНИЙ СИН.

Образ з життя наших
виселенців в Америці
у 4 актах зі співами.

Написав
СРОЦИМ Я. ЛУЦИМ.

ЦІНА 25 ЦЕНТИВ.

НОВІСТЬ!

НОВІСТЬ!

Вийшла з друку дуже пожадана книжка

Під Прапором Свободи

Вибір патріотичних деклямацій.

Книжка та обнімає 100 сторін друку і містить в собі 72 деклямації, високо патріотичного змісту, вибрані з творів найвизначніших українських письменників. Деклямації ті надають ся на всякі okazji: на вечерках, концертах, театрах, іспитах і інших народних виступах. Спеціальність для шкільних дітей і молодіжи, необхідний підручник для шкіл, читалень і кружків театральних.

ЦІНА 30 ЦЕНТ.

Замовляйте під адресою:

BASIL HRISHKO & CO.

701 W. Lackawanna Ave.,

SCRANTON, PA.

ЧИСЛО 17.
ВИДАВНИЦТВО РУСЬКОЇ КНИГАРНІ
В СКРЕНТОН, ПА.

БЛУДНИЙ СИН.

Образ з життя наших виселенців
в Америці
у 4 актах зі співами.

Написав Єроним Я. Луцик.

1911.
З УНІВЕРЗАЛЬНОЇ ДРУКАРНІ
(Universal Printing Co.)
SCRANTON, PA.

ОСОБИ ПЕРШОГО АКТУ.

Антін, літ 60.

Анна, его жінка, літ 50.

Омелько, їх син, літ 30.

Павло, їх син, літ 24.

Стеха, дочка Антона, літ 18.

Олена, жінка Омелька, літ 25.

Терешко, присяжний, літ 40.

Піяковський, писар, літ 45.

Гриць, американець, літ 30.

В четвертому акті

виступають всі з першого акту, крім Піяковського і Гриця, на місто них виступає з другого і третього акту Осип.

Акти перший і другий у старому краю, в любім селі, на нинішню добу.

А К Т І.

Сцена подобає на звичайну сільську хату у старому краю, у якій видно достаток.

СЦЕНА І.

Анна сидить на лаві, Олена біля неї.

Анна. Ти, Олено, і не побивай ся так дуже. Прийшло ему пуге до голови, воно й минеть ся.

Олена. Бою ся, мамо, що не легко минеть ся. Від яких десять неділь об нічим і бесіди нема, лиш одно і те саме: поїду у Америку й поїду. Від коли приїхав сій американець Гріць, то Омельга і не спізнати.

Анна. Він приїхав, тай поїде, а тоді і дурійка зчезне. Хиба би з розуму зійшов, если-б кидав достаток, хату, жінку, двоє діточок і їхав за море. А чей і там не великі розкоші.

Олена. Прошу я і молю: чоловіче, глянь на себе, що дієш. Думаєте, що помагає моє слово? Єще сварню починає, кричить, що не хоче тутки у нужді пропадати, що на лїпшу родив ся долю.

Анна. Гей, гей! хто там знає, де тої долї питати, шукати. Не дармо то кажуть: “Є на світі воля, а хто єї знає, є на світі доля, а хто єї має?”. Та все-ж вона ближше нас, у своєму кутку, як десь далеко, у непривітньому світові.

Олена. Щоби хоч тато не дозволили єму їхати.

Анна. Що-ж, моя дитинко, він же має свої літа, годї єго силою задержати неначе дїтвака. Отець все держить ся правди і тепер не відступить від неї.

Олена. Мамо, а що-ж я вдїю, коли він поїде? Чи я єму зла жінка, чи зла я мати єго дїтям? Що люди скажуть?

Анна. На людські язики не все можна оглядати ся. І хиба я думаю, що у послїдню хвилию єму жаль стане і тебе і дїточок, та зістане при вас. А поїде, таж ти не чужа, таж при нас останеш. Будемо ділити ся і смутками і надїєю в Бога, що ваш син, а твій чоловік, за морем прийде до розуму і поверне до нас.

СЦЕНА 2.

Вбігає Стеха.

Стеха (сміючи ся). Ой, не видержу зі сміху! (сїдає на лаві). Ой, згину!

Анна. Щож там такого, що при святій неділі так повеселіла?

Стеха. Та як не сміяти ся. Мерижанець на толоці учить хлопців, як бити ся на кулаки. Закотив рукави від сорочки, найжачив ся, ак кіт перед нашим псом і кричить, що всіх зможе. А Василь до него. Стали оба грозити собі кулаками. мерижанець відскакує і причаює, а тут Василь єго за чуприну і як пригне до землі, тай давай молотити кулаками. як коваль по ковалі. Всі від сміху аж клали ся.

Анна. Ось забавка для чоловіка, що світ переїхав. А наш Омелько там?

Стеха. Ні, мабуть у писаря.

Олена. Біда з тим писарем. Нанесло до села тих недопанків і тільки, що біда з ними.

Стеха. А тепер справді ніс дре до гори і думає, що він, як та панська пава. Но і єму дістане ся від наших дівчат, хай лиш собі зачинає.

Анна. Казала я тобі, Стехо, не диви ся у ту сторону. де він ходить. Стидно таке чесній дівчині.

Стеха. Мамо, хіба-ж я того не знаю? Де мене він і приступу не має і певно не буде мати. А посміялись чейже можна з дурня.

СЦЕНА 3.

Входить Терешко.

Терешко. (кривий на ногу і страшно гикавий). Сла-а-а... слава... су, сусу!

Анна. На віки слава! Що скажете, Терешку, нового?

Терешко. Но-о-о... во-о... го, пані матко нічо-о-ого. Про-о-сив пан мача-а-альник, аби-и ваш, ніби Анті-ін, за-айшли до-до-до ка-ка-канцеля-а-арії.

Анна. Господаря нема у хаті. Мабуть пішов у поле на жито подивити ся. Та тільки що його і не видно.

Терешко. Так не-ре-ре-дайте, що-о-би конечно за-айшов до па-а-на ма-ма-мачальника... А я-я пі-піду і ска-ка-жу, що їх не-е-ема... С... с... Паном Богом! (виходить).

СЦЕНА 4.

Ті без Терешка.

Анна. Що се там нового у начальника?

Олена. Великого нічого! На вечірню підемо. Мамо, чи ні?

Анна. Не опускала я її ніколи, скільки моїх сил на се стало, не опуцу і нині. Колись, як діти були малими, нераз годі було зайти у церков, а на старости літ — тільки моєї потіхи і розради.

СЦЕНА 5.

Входить Антін і Павло.

Антін (сїдає). Був я в поли. Неваче рай пшениця та жито, дасть Біг, чудні жнива будуть у нас.

Анна. Ось де наша доля, при нас самих. За-родить руський лан, застелить ся колосистим жи-гом і хліба у нас хватить.

Антін. Колиб вже і нива сердець наших за-родила, аби мир і єдність у серцях тих у віки за-коренили ся, тоді і не треба нам за долею огля-дати ся.

Олена. А, правда, тату, війт прислав за вами Терешка, абисьте зайшли до него.

Антін. Хиба вечером, а вечірні не кину я за-ця него. Що-ж, Омелька нема? А де діти?

Олена. Діти гуляють в садку. А Омелько..

Павло. Омелько у писаря, раду радить, як би чим скорше Омелькови їхати у Америку.

Антін. За чим йому їхати? Відь же хліба у нас найде ся для всіх.

Стеха. Хай би собі писар їхав, а там, у тій Америці певно й не чули за таку цяцю.

Анна. Збігни, Стеха, поглянь за дітьми. і припильнуй хати. Ми підем на вечірню.

(Стеха виходить).

СЦЕНА. 6.

Ті самі без Стехи.

Анна. Антоне, послухай мене. Ось Оленка плакала перед мною, що Омелько конечно хоче їхати від неї і від нас. Ти отець, ти маєш право его спинити.

Антін. Ні, жінко, нема такого права. Як не спинить его серце і сумління, то й моє слово нічо не вдіє. Радити і відрадити можу, просити можу, але спиняти, се не у моїй силі.

Олена. А що-ж я бідна вдію, хто заступить ся за моїми діточками?

Антін. Бог і добрі люди. Єще він не поїхав і нічим журити ся.

Павло. Та бо усе село говорить, що він вже і задаток на дорогу дав.

Антін. Нині вечером поговорю я з ним на розум. А если добре слово не поможе, то і я нічого не вдію.

Анна. Атже хіба з розуму він зійшов, щобн кидати хазяйство і йти шукати чорного хліба. На те-ж ми його ховали, на те-ж піклували ся ним?

Антін. Не сумуйте, злого єще нічого нема. А ліше всего у вечірні помоліть ся Богу, а

знайте, що у Його руках судьба наша. І Його святої не змінити нам волі.

(За сценою чути голос дзвона, всі хрестять
ся побожно).

Спів.

(на арію: Де два серця ся кохають).

Світе тихий, що вливаєш
Чар потіхи серцям всім,
Тихомириш і скріпляєш
І підносиш нас в усім.

Світе тихий, світе слави.
Не остав нас, не лишай,
І рід руський, чесний, правий
Ти зміни в справдішній рай

(По співі хвиля мовчання).

Антін. Від сторожи ранішної до вечірної, від ранішної сторожи, уповай руський народе на Бога! Так ходім у церков. (До Олени). Ти, невістко, піжди на діти, або і лиши ся, Бог за гріх не почислить тобі того.

(Антін, Анна, Павло виходять).

СЦЕНА 7.

Олена сама.

Олена. Вони спокійні, а моє серце трепеще, як пострілений голуб. Ні, не вдержить його нічо.

Колись може і любив він мене, та тепер і гадки о тім нема. Як злий дух, заволодів ним писар, а тепер і той мериканець. Напосіли ся не на мосцасте, а на долю діточок моїх. А я би до ніг йому припала, щоби тільки лишили його ті мисли... За море іти хоче. І що-ж за тим морем? (Поважно і поволи). Чи та земля, хотяй убога, хотяй страдальна, хлібом голодна, чи так безцільна вона. небога, що нас держати вже більш не годна, чи може скорше ми, як писклята у світ ся рвемо і не питаєм, чи вже у крильцях сил стільки маєм? Чому не мила нам рідна хата, чому не ліпша нам рідна ненька і рідна нивка, хоч як маленька, і плуг, що скибу по скибі оре, пощо іти нам аж ген за море?

СЦЕНА 8. .

Входить Омелько.

Омелько. Сама у хаті?

Олена. Усі пішли на вечірню, а я ждала на тебе.

Омелько. Не треба було й ждати. Сам би попав, тільки, що нема коли. Завтра їду до міста.

Олена. За чим тобі так часто там їхати? Тепер і при хазяйстві роботи чи мало.

Омелько. Моє діло. за чим. Хиба ти дурня

грасш, чи що? До тижня мені вже до води їхати, а вона питає, за чим?

Олена. Ні, Омельку, не їхати тобі! Атже у тебе діти, атже у нас бідности нема, за чим тобі кидати то, що кожного серцю так дороге?

Омелько. Їдуть другі і я поїду. Не до віка мені тут чорним волом робити. Їдуть другі без одного гроша і не пропадуть, то хйба і я не пропаду.

Олена. А чи ми не пропадемо? На те-ж ми побирали ся, аби жити не у купі, а далеко від себе?

Омелько. На те побирали ся, аби жити не у нужді, а так, як у других сторонах люди живють.

Олена. Не гніви Бога, чи-ж у нас хліба нема, чи що?

Омелько. Кому смакує сухий, ще й чорний хліб, той нехай сидить у хаті. А я поїду і верну, а ні, то вас до себе возьму. Та треба мені еще зайти до сусіда. А ти, жінко, сиди тихо, не плач по кутах, а увидиш, що за моєю головою буде шначе. (виходить).

(За сценою чути голос Стехи): Олено, ходи по скорійше. Я собі ради не можу дати з пустим твоїм Михаськом! Мерщій же, ходи.

Олена. Іду вже. (До себе). Не остане! По-

гідне. чисте небо, а ось хмари тягнуть на него. Так і з бідним, підкошеним житєм моїм. (виходить).

СЦЕНА 9.

Входить Піяковський, убраний дрантиво з панська.

Піяковський. Псякрев, кость слошова, ні живого духа! Певно хами пішли Богу молити ся. Тільки, що чув я голос Стехи, гм, варта би побачити ся з нею. (По хвили). Стеха, хороше імя. Чисто шляхоцьке. Стеха, а зі Стехи Стаха. Стася, Стасунця. Стасунюньця, як цукерок солодка. Як подумаю о ній, то аж горячо на серци робить ся. Ест, хтось іде, чи не вона се. (Уступає на противну дверем сторону).

СЦЕНА 10.

Вбігає Стеха.

Піяковський. Панно Стесю, яка ти чудовна!

Стеха. Пане Піяковський, який ти дурний!

Піяковський. Ей Стесунцюню!

Стеха. Ей писарцюню!

Піяковський (підходить до неї). Як та рожа.

Стеха (відступає ся). Як бодак.

Піяковський. Як зірничка.

Стеха. Як той пняк.

Піяковський. Красавичка.

Стеха. Пан піяк.

Піяковський. А деж, Стесю, можна так говорити до порядного і статочного чоловіка, що?

Стеха. Даруйте, вашецї чоловік, а за чим ви вїзли тутки в хату? Щоби що пропало з неї?

Піяковський. Прошу, то образа гонору. Но жарти на бік. Як увиджу тебе, Стесю, то аж, по що то хочу казати...

Стеха. Аж ніс вам більше синїє.

Піяковський. То з любови...

Стеха (персбиває). До горівки.

Піяковський. Гадай до нї, вона дзвонї. О, дївчино, не трівож мого серця, бо.. трісну з жалю.

Спів.

(на пугу: Там під гаєм).

Піяковський.

Стехо люба, мила,
Слухай слова мого,
Чом не любиш, не кохаш
Мене молодого.

Чи мене не видиш,
Чи мене не чуєш,
Що до серця не пригорнеш
І не поцілуєш.

Стеха.

І чую і виджу,
Тішу ся тобою,
Поцілую, если хочеш
Ось тою мітлюю.

(Хватає мітлю).

Ще найдуть ся в хаті
Макогон, вареха,
Будеш знати, як то пиро
Любить тебе Стеха.

(Обоє разом):

Слова Піяковського.

Варехи бою ся,
А мітли не хочу.
Через тебе, дівчинонько,
Я свій вік скорочу.

Вяну, упадаю,
Мушу погибати

2. Не жени же, моя рибко,
Свого щастя з хати.

Слова Стехи.

Я з тебе смію ся
І сміятись хочу,
Залищанки, п'янюго,
Я твої скорочу.

Кажу, повідаю.
 Можеш добре знати,
 2. Що прогоню тебе швидко
 Наче дурня з хати.

(По співі).

Стеха (бере мітлу, як карабін, до атак).
 Ну, пане писар, у перед, раз два, три. (Писар звільна цофас ся).

Стеха. Так, так, тільки швидше.

Піяковський (утікає в двері, виставляє з них голову, зі злістю). Відьма! (утікає).

Стеха (кидає мітлу). Тепер би закадити ялівцем, аби не чути було панського сопуху у хаті. А то не знати, чи пан був, чи безрога почувала.

СЦЕНА 11.

Входять Гриць, прибраний по панськи,
 з американська і Терешко.

Терешко. А-а-а, га-а-аз-ди не-не-ма?

Стеха. Сейчас з церкви прийдуть. Сідайте, Терешку.

Терешко. Та-та, хйба ся-ся-сяду. (Хоче сісти на малу лавочку, та Гриць її відтягнув і Терешко сідає на землю).

Терешко. То-то що за ко-колєра? (Сідає).

Гриць. То я, не холера. А бичу, що то добрий фон.

Стеха. То по американськи осмішати старого чоловіка?

Гриць. Ти того не розумієш. Ну, Стеха, лайкуєш мене? Ага ти не знаєш по гамерицьки. Лайкувати, то то само, що у нас кохати.

Стеха. Ні, не розумію по вашому.

Гриць. За то я говорю по гамерицьки, як сам президент. (Витягає цигаро). Як хочу сказати, такий, як ти, дівчині, що їй дуже люблю, то тільки заспіваю їй так (співає):

Гут найт,
Сліп тайт,
Джізус крайс.
Ком на файт.

(запалює цигаро, а сірник пхає Терешкови під ніс).

Терешко. Ти-ти сказив ся, чи що? Я то-то-бі дам в мо-орду.

Гриць. Диви, який відважний, кривуляга.

Стеха. Слухай, я тобі также скажу, не чіпай старого чоловіка.

Гриць. То нехай ся забирає з хати. Іди геть, ти (покривляє ся) ти-ти-ти кри-кри-кри-ва-а-ку.

Терешко. А ти-ти га-а-азда в хаті?

Гриць. Я гамерицький бойс всюда газда.
(Підносить його за ковнір, Терешко встає і дає йому стусана в груди, так, що Гриць заточив ся).

Стеха. Грицьку, чи ти з розуму зійшов?

Гриць (з криком). Я того не дарую, я его забю. (Закачує рукави і кидає ся на Терешка, а той хватас Гриця у пів і по хвилі кладе на землю, лицем до землі, але так, що Гриць клячить, і похвativши палицю, починає мастити нею). Ай, ай, ай.

Терешко. Я-я-я тобі. Маєш, ма-а-єш в га-га-гамерику.

(Стеха відтягає его, Терешко сїдає на попередньому місци. Гриць підносить ся, грозить кулаком і відходить).

СЦЕНА 12.

(Стеха, Терешко.

Стеха. І не думала я, щоби ви, Терешку, такого хлопа змогли. Но, дали ви йому, дали (сміє ся): ха, ха, ха.

Терешко. То-то еще нічо-чо-го, він діста-а-ане еще лі-ї-пше, та-а-ки та-ак.

СЦЕНА 13.

Входить: Антін, Анна, Павло.

Анна. Що тобі, дівчино, так весело? Таке щирі неділя.

Стеха. Мамо, як не сміяти ся, коли одного пана я вигнала з хати, а другого змогли Терешко і добре покалатали.

Антін. Що се таке?

Терешко. Ме-ме-рикавець чіпав ся, а-а-а його та-та на землю і в гаме-мерику.

Стеха. А я мітлою вигнала писаря з хати.

Анна. Чого вони лізуть у хату. А ви, Терешку, за Антоном?

Терешко. Та-такий приказ.

Антін. Скажіть, що вечером зайду після вечері.

Терешко. То-то-то добре (виходить).

СЦЕНА 14.

Ті без Терешка, по хвили входить Олена.

Антін (сідає, Павло також, Анна перешептує ся з Оленою, Стеха підходить до них). І так кінчить ся свята неділенка, дай Бог, щоби і цілий тиждень так щасливо зійшов. А що, Олено, Омелька не було?

Олена. Був і пішов.

(Павло встає, бере книжку і читає).

Антін. Щасливі ті, що письмо знають. За мене не було школи і темняками ми росли. Так почи-

тай там сину що-то хорошого. Всі послухаємо.

(Анна сїдає, Олена стоїть з Стехою при од-
вірках).

Павло. Читаю хорошу річ за блудного сина.

Антін. Отсе і цікаве і поучне. Раді послуха-
ли-бп.

Павло (в голос).

Давно колись в землях Юдеї
Жив там багатий чоловік,
Трудив ся з сили він усеї,
Неправди в ньому ні за лік.
А вже у світі так буває
І так буде, док світ стоїть,
Що чесних Бог благословляє
І щирі труди їх числить.
Той муж в Юдеї мав не мало
Достатків — кождий тоє знав
І мужа того, як пристало,
Князем землиці тої звав.

(По хвили).

Князь той, не знаєм, як ся звав.
Синів-соколів двох він мав.
Добра і правди научав,
І Бога вічно умоляв.
Щоб ті соколи зазнали долі,
Щоби ніколи не прогнівили

Божий закон!
 Щоб чесно жили.
 Щоби славили
 Євятий Сіон.
 Щоби в смиреню вік проживали
 І свого щастя в небі шукали.

Антін. Боже, що за чудесна пісня.

Анна (вздихає).

Павло.

Та в тім
 В їх дім
 Ударив грім
 Тревоги й біди.
 В гріха сліди
 Молодший син вступив
 І затужив
 За світом тим, де пустота,
 Де гріх, де зло! Де чеснота
 Вступу не має.
 Де проживає
 Лихих учинків дух лихий.

✧

“О, отче мій!”

Сказав князеви молодець,

“Зроби ти з нами раз кінець.

Маєтку пайку мені дай,

Піду в далекий славний край,

І там, як знаю,
 Так пошукаю
 Своєї долі!"

Тривожні бої
 Прошили серце отця старого,
 Даремно просить він сина свого.
 Остань ся з нами.
 Не помагає,
 Бо син словам
 Ще докоряє.
 Він і на суд іти готовий.
 Тоді отець, згоди, любови
 Закон згадав,
 Сина призвав
 І часть маєтку в руки дав.
 А син не видів, як дрожали
 Вітцівські руки — він не дбав.
 Маєток взяв
 Не попрацав
 Отця старого
 Ні брата свого,
 Неначе-б злого
 Від них зазнав.
 І сам помчав
 В далекий світ.

Павло. Дальше хіба другим разом перечитаю, бо утомив ся.

Анна. Олено, чого ти плачеш?

Олена. Тяжко мені було чути се, воно, як би о нас писано.

Антін. Не дратуй свого серця та й нашого. У нас, славити Бога, еще всі в купці.

СЦЕНА 15.

Входять Гриць і Омелько.

Омелько. Вже усі в дома? Ну, сїдай Гари тут на лаві.

Стеха. Гари? Та у нашого вокомона так пса вабять.

Гриць. Що ти, грїнорка, розумієш? Гари то по гамериканськи Гриць і то все.

Павло. То там імена перекручують?

Гриць. А якже. Ти тутки Цавло, а там Пат. а Омелько буде або Чалїй, або Милї.

Олена. Як то буде? Або-ж він не має свого імени?

Гриць. То я знаю, що має, но то є гут для старпх контруф, а в Гамериці інакше.

Антін. Або-ж йому треба Америки?

Омелько. Що то довго говорити. Я, тату, хочу конче поїхати. Надоїло мені тутки бідувати.

Анна. Омельку, не гнйви Бога. Хиба-ж ти бідуєш, хиба хліба не маєш?

Антін. Дав Господь для всіх нас, чогож тобі їхати далеко від рідні?

Олена. А діти, як остануть?

Омелько. Все то я знаю. Но чому мені не придбати в двоє більше, чому не стати раз по панськи на ноги?

Анна. Та-ж у тебе рідня, жінка, діти, а ми-ж отець і мати?

Омелько. Не на віки я їду. Поїду і верну.

Антін. Не жаль тобі кидати рідне село?

Анна. А сю хатину, де родив ся?

Омелько. І хаті нічого не стане ся, ні село не пропаде. Я маю свій розум.

Анна. А як ми помremo за той час?

Омелько. На все Божа воля. Смерть чи нині, чи завтра. А мені молодому там щастє і гроші.

(Олена виходить з плачем).

Гриць. Єще які гроші. Чи штор, чи grosерня, чи салун, ніби корчма, а тисячі ся найдуть.

Стеха. Богато ти їх навiз тутки.

Гриць. Бо я гроші у банку тримаю.

Павло. Тримай й дальше. А тобі, брате, нема попо їхати.

Омелько. Дбай кожний за себе. Так тату, я конче їду і то на днях.

(Олена входить і веде за руки двоє дітей: підходять до Омелька).

Олена. Омельку, то твої діти, мають вони зі-стати сиротами?

Омелько. А чи я на смерть їду, чи що? Їду придбати маєток не для себе, а для них. Забери діти, еще розплачуть ся.

(Олена тихо виводить діти. Стеха йде за нею).

Антін. Сину мій, Омеляне! Я отець твій, і хи-ба не ворог тобі. І вітцівським словом я тебе про-шу. не оставляй нас. Не іскушай Господа Бога. Ті, що їх нужда гонить, їдуть, а плачуть, а ти-ж добра маєш до волі, остань з нами.

Омелько. Не остану! Чому я не маю колись бути паном на ціім фільварку, що?

(Олена і Стеха вертають).

Гриць. Або міліонером, що? Там гроші гроші роблять. А киселиці і журу і каші там ні за зуб. тільки мяса і ковбаси.

Анна. А я мати твоя, я тебе прошу, згадай на нашу старість, не лишай нас. Сину мій!

Спів.

(арія: Прошу тебе любий сину).

Всі.

Прошу тебе, мій єдиний,
 Не йди, не йди до чужини,
 Бо в чужині, Бог там знає,
 Яка доля тя чекає.
 Все утихне, все умовкне,
 На калині листе зжовкне.

*

Хто нам нивку пильно скосить,
 Снопи з поля хто позносить.
 На сопліку хто заграє,
 Хто на діти спогадає.
 Любий сину (мужу, брате) ясна зоре.
 Не йди, не йди там за море.

*

Омелько.

Не трівожтесь, не лякайтесь
 І на волю Бога здайтесь,
 Я в чужині не загину,
 Не забуду на родину.
 Не трівожтесь, не лякайте,
 Я поїду, ви пращайте.

(Всі повторяють другу строфку, Омелько своє).

(По співі).

Омелько. Так, тату, я би вас проспів, аби ви

мені виділили мою частку і на мене записали.

Павло. Та як, ґрунт ділити?

Омелько. Або-ж я літ не маю, чи що? Я не робив на тім ґрунті?

Павло. Хто з нас більше наробив ся? Як?

Гриць. Не дай ся Омельку.

Омелько. Що то тату, кривди моєї хочете, чи як?

Антін. Та-ж ґрунт може у купці остати. Землі зі собою не забереш.

Омелько. Знаю я вашу доброту. Нехай іде, може пропаде, а нічо не дістане. Абиьте знали, що кривдити нікого не вільно. Хочете добровільно, то дайте, що на мене припаде. А ні, то тіште ся до часу. Зобачим, чие буде горою.

Антін (поважно). Омельку, я жию єще і ґрунт в моїх руках. І так буде, як я схочу.

(Входить писар).

Антін. Но, я сварні не чув у тій хаті. Хиба тебе засліпило, що їдеш з дому. Хиба тобі не жаль жінки, дітей?

Піяковський. Потішить ся скоро.

Павло. Ви не мішайте ся, не ваше діло.

Піяковський (до себе). Мурґа, хам.

Омелько. Що там жаль, я на се не маю коли. Я вже дав завдаток на їзду.

Олена (бере його за руки). Так тоді бери і мене зі собою і діти.

Гриць. Одуріла жінка, цілий фрейт брати зі собою.

Омелько. Прийде час і на то. Я там цента не пропущу. Я-ж не п'як жаден. Шкода слів. не робите запису, то я зажичу ся і поїду.

Антін. Га, щобишь не нарікав на рідного вітця, то я тобі записую твою частку, шість кавалків поля "на горбку".

Омелько. А з хатою як буде?

Антін. Хати до гробу не возьму я з собою. Нехай пан писар вьсо напише і нехай діє ся воля Божа. (Встає) Жінко, ходи, зайдемо до священника, діло є (хоче йти).

Піяковський (задержує його). Перепрашаю, чи писати з штемплями, чи без?

Антін. Що се за публіка?

Піяковський. Ніби просив би я задаточок, щоби ліпше писало ся.

Омелько. Не трівож батька, зі мною маєш діло.

Піяковський. Бо ніби обі сторони повинні.

Антін. Я скоро верну (відходить з Анною).

СЦЕНА 16.

Ті без Антона і Анни.

Павло. Брате, не маєш ти серця так загризти тата й маму. Диви, на них від жалю лиця нема.

Омелян. Е, що там, еще ти будеш базікати (ударяє рукою о стіл). Я так хочу і кінець.

Олена. Омельку, таж тебе всі тут так люблять.

Гриць. Як пси діда.

Омелян. І ти жінко еще? Чого хочеш, чи я тебе на вік покидаю? Га?

Олена (до людей поволи).

І сам помчав

В далекий світ.

(Піяковський вже від хвилі посуває ся до Стехи і бере її за підбородок, а в тій хвили Стеха дає йому в лице).

Омелян (оглядаючи ся). А се що таке?

Стеха. То я дала пану писарю задаток на шнсьмо.

Гриць. Ха, ха, ха! Козир дівка. Я би зараз з гобою оженив ся. Гей, Омельку музиків би на пращанє, таж то остатня твоя ту неділя. Ходи, Стеха, закрутимо ся.

Стеха. Геть від мене.

Гриць (співає).

Неділеньку божу, божу

Треба освятити.

Як не схочеш танцювати.

Не схочеш робити.

Стеха (поважно). Омельку, виведи тих гостей з відсіля. У нас не радість, а смуток і біль.

Омелько. Дурні ви всі з вашим смутком. Ходім!

(Омелько, Гриць, Піяковський виходять).

СЦЕНА 17.

Стеха замикає за ними двері. Олена входить з другої сторони. Стеха підходить до неї. Олена падає на її груди.

Стеха. Не побивай ся, Олено.

Олена. Сестро моя, знаєш, хто він?

Стеха. Знаю. То — блудний син.

Куртина спадає.

Кінець I акту.

ОСОБИ ДРУГОГО І ТРЕТЬОГО АКТУ.

Милі — **Омелько** — з акту першого.

Гари — **Гриць** — з акту першого.

Піяковський — з акту першого.

Мері, літ 25.

Максим, єї муж, літ 30.

Осип, дядько **Омелька**, літ 65.

Майк, літ 20.

Ені, дівчина, літ 20.

Кейда, дівчина, літ 20.

Діє ся в пару місяців по першому акті у Америці, та не в Нью Йорку.

Між першим а другим актом, так само між другим а третим минає кілька місяців, між третим а четвертим один місяць.

А К Т ІІ.

Сцена представляє звичайну американську кімнату, серед неї стіл, крісла, на стінах пустота.

СЦЕНА 1.

При столі сидить Гари і Майк.

Майк. Слухай, коли ми підемо до роботи?

Гари. А бо я дурний? Зле мені, чи що? Їсти дають, пити дають.

Майк. Часом і по хавці дадуть...

Гари. Ти, мой, мовчи, абись сам не дістав. Раз, нічо не значить, та еще за дурницю. Не бій ся. Милі добрий хлоп, ми-ж його краями. Я сто тут привіз.

Майк. А на скільки того паньства стане, га?

Гари. Не стане, тоді дальше піду. А хоче хлоп гуляти, хай гуляє, не твоє діло, ні моє.

Майк. Про мене, та про мої діти, щоби я їх мав. А винити би можна.

Гари. Чекай, аж Милі прийде. Го, го, нині забавка буде, прийшли мабуть гроші з краю.

Майк. Свиня же він лишати камратів не сухо.

Гари. Ба, він би не лишав, та єго господня, вона єго у всьому доброму перебивас. Вчера ка-

жу: позич доляра: думаєш, що дав? Як стала на-
шекувати, начеби шлюбна жінка.

Майк. А в него справді є жінка й діти?

Гари. Як би не була. Богаті. Тільки, що він
свою найку взяв. Три морги поля таки сейчас
продав, а три оставив. Мабуть чи не за ті то мор-
ги гроший жде.

Майк. За остатне?

Гари. Або що? Я нічого не маю, а жию. Слу-
хай Майк, я тобі все кажу, що ти з роду дурень.

Майк. Ага дурень! А диви, колись обциганив
я нашого салюністу на цілого доляра і що мені
зробив?

Гари. Таж за то ти сидів цілу неділю в
джелю.

Майк. Велика річ тиждень . Другий би три
місяці сидів, а я тільки тиждень. А, до біса, пйти
ся хоче, най тя хороба..... А то як не йде, так не
йде.

СЦЕНА 2.

Входить Мері, убрана як при хазяйстві.

Мері. Ви чого ту засіли, що то салюн, чи що?

Майк. Не в вас сидимо, а в Милія хаті.

Мері. Я тебе не буду питати, де ти сидиш, а
як тя заїду в карчплю, то почувеш, з ким діло.

Гари. Дай спокій, бабо. не кази ся: Хати він

тобі не з'їсть. А пожалує ся Милійови, то він не йому, а тобі всиле.

Мері. Що Милі, то Милі. Він ту бас, а вам зась до него і до мене! Чули?

Гари (шарить по кишнях). На, Майк, знай пана, маєш два центи. іди, принеси сигаретки. А мечків не забудь. Чув?

Майк (бере гроші). Цевно, що не забуду (виходить).

СЦЕНА 3.

Гари і Мері.

Мері. Ти не знаєш, куда Милі пішов?

Гари. Мабуть за грішми. Баль буде нині.

Мері. Не новина. Потім вас шіяків за ноги таскати треба.

Гари. А тебе, якось, не тягнув я також? При забаві всьо можна. Тільки, слухай бабо, намятай, аби я нині які центи дістав. Даром дав я тобі такий джяб, чи що?

Мері. Овва, що за джяб. Або-ж я не мала свого дому, чи що?

Гари. Не тра було кидати.

Мері. А чого-ж ти все юдив і юдив, га?

Гари. Добра я тобі хотів. Ліпше з Милійом. хоч не муж, як з твоїм чоловіком, що навіть пайнта на пиво у хаті не має.

Мері. Наскучала ся я з ним. Бувало мало не загину. Єще поки хлопці на борді були, то єще яко тако, а коли всіх прогнав, так хоч гинь.

Гари. Бо ти дурна. Бўло одного тримати ся, а не до всіх зуби сушити. Як я у вас жив, правда, все гаразд було (обнимає її і щїлує).

Мері. А ти менї гляди, аби Милі того не догадав ся.

Гари. Не на дурня попала.

СЦЕНА 4.

Входить Майк, кладе три папіроси і єще дві цілі пачки.

Майк. Ось вистане до вечера.

Гари. Ти, мой, то звідки?

Майк. По дорозі найшло ся. Жид старий, підселїнуватий, обернув ся за мечками, а ті пачки самі гуц менї в кишеню.

Мері. На молодого злодія і то добре.

Гари. Коби ще так і до салюну зайшов, здадобн ся. Гей, нема то у світі, як хитро, мудро жити.

Спів.

(арія: Чи то тая керниченька).

Всі.

Ой весело в світі жити, то справдішний рай,
Не журитись, не робити, їж, пий та гуляй.

Гей грай, грай музика,

Нічка не велика.

Враз настане день.

Хто сумує, той марнує молодий свій час.

Смерть за нами забанує, чорт пірве всіх нас.

Но хто нич не дбає,

Хто пє і гуляє,

То щасливий він.

(По співі).

Мері. А бо я знаю, що робити? Як бим знала, що Милі прийде на вечерю, то бим наготовила доброї закуски (легко гикнула). О, хтось мене згадує.

Гари. Певно, або его жінка, або твій чоловік.

Мері. Шарац. не мішай ся до того. А мій, як би знав, де ми живем, певно би прийшов.

Майк. Не велике діло дізнати ся.

Мері. Дуже я его бою ся. Не хочу з ним жити і кінець.

Майк. А як на суд піде, га?

Мері. За то суду нема. Або я що злого роблю? Служу за господиню і кінець. Біг би там дбав за него.

СЦЕНА 5.

Входять Кейда і Ені.

Кейда. Галов, Мері!

Гари (прискакує і обіймає її). Галов май світгарт.

Кейда (відтручує його). Іди від мене, диви, цілу вестку помяв. Що тебе, боме, еше чорт не взяв.

Гари. Хиба разом з тобою.

Мері. Сідайте дівчата. Шож Ені, як тобі служить ся?

(Ені і Кейда сідають).

Ені. Добрі жиди, нічого казати. Тільки жидівка, сказала ся, все підглядає, чи бас не крутить ся коло мене.

Кейда. То кожда так.

Ені. А він де тільки надибле, то чи погладить, чи поцілує і все кводра мені в руки, а на двері оглядає ся.

Мері. Я за три роки служила у одного пана-жиди. Добре мені було, дві сотки зложила. Та раз, без марницю, в ночи мене баска нагнала.

Гари. Що там жидівки, трястя їх мамі. Дівки, давайте кводра на пиво. Ені, давай з тих жидівських.

Ені. Пив бись. Еше чого не стало.

Гари. Як так, то сидіть собі самі, жидівські помийниці. Ходи, Майк, Милія зустрічати.

(Майк і Гари виходять).

СЦЕНА 6.

Мері. Ені, Кейда.

Кейда. І як же тобі живє ся?

Мері. Добре, а що вже весело, то весело.

Ені. Милі робить?

Мері. Єще би там. Тільки гроші прийдуть. він бізнес зачне. Або салюн або штор.

Кейда. А не дуже?

Мері. Щоби дуже, то ні, так в міру. два рази на день п'яним я його не виділа.

Ені. За жінку не згадує?

Мері. Ні словечком. Або-ж зле йому. Нині мабуть за грішми пішов. Тільки, що ті боми його обсіли, а він, як вище, то би сорочку зі себе дав. Но, я сиджу і сиджу, а тут пора що зготовити на вечеру. Ходіть дівчата, можете.

(Всі три виходять).

СЦЕНА 7.

По хвили входить Максим.

Максим. Мабуть попав я. По острих ножах волів би я йти, як вступити у тавий дім. Га, щож, нехай колись мої діти не плачуть на мене. (За сценою чути голосний сміх Мери). То вона сміє ся. А там двоє пісклят-дітей так гірко плаче і матер взиває. Гей, нема правди на світі (задумує ся).

(За сценою чути голос Мери). Я сама принесу, тільки що гроші возьму.

СЦЕНА 8.

Мері (стає у дверях). Се ти, Максиме? За-чим зайшов тутки? Мене шукаєш? (підходить ближше).

Максим. Ні, Мариню, я тебе не шукаю, а твої діти, що ти їх кинула, вони плачуть за тобою.

Мері. Велике мені діло діти. Віддай до сиротинця і кінець.

Максим. Жінко, таж нині німа звірина не відрече ся свого плоду, сука не відступить від щенят своїх.

Мері. А я не сука. Раз я сказала, що не хочу тебе знати, так не хочу.

Максим. І не жаль тобі тих дітей. Не встид, що люди пальцями на тебе показують?

Мері. А бо я що злого роблю? Служу і кінець. Може не вільно. А не подобає ся тобі, то йди до суду.

Максим. Не хочу я такої матери для своїх дітей, що аж судом її стягати треба.

Мері. Попробуй силою тягнути. На ланьцух мене не візьмеш, нині прийду, завтра знов утечу.

Максим. Слухай, вертай до дітей. А ні, то я заберу їх до краю, і там коротати з ними буду

свій вік. Но Бог не простить тобі того.

Мері (до цвершій). Гей, дівчата!

СЦЕНА 9.

Входить Кейда і Ені.

Мері. Дивіть, який ксєндз увійшов ту в хату. Базаня мені каже. Так, при людях, знай, що волю жиди, нігра, як тебе. І на очи не показуй ся мені. Не видала шляхтича. Диви, який красавець.

Максим. Жінко, вздержи язик. Бог мене скарає на дітях, если коли я був злий для тебе. Я робив, руки відрабляв. А ти не глузуй, бо диви ся. ті руки здорові еще, (дуже сильно) спє зможуть удушити таку змію-гадюку, як ти.

Кейда і Ені (кричать). Йой, мордувати хоче! (утікають).

СЦЕНА 10.

На порозі стає Милі.

Милі. А се що такого у мойому гавзі? Ти чо-го ту зайшов?

Максим. Не тебе видіти, а єї, матір моїх ді-тий.

Милі. Так і виноси ся здоровий, поки кости цілі.

Мері. Мільку, вижени єго, дай на поліцію знати, аби не важив ся мене напастувати.

Максим. Я йду! Но слухайте! У тебе, чоловіче, також діти, не дай Боже, аби вони тільки терпіли, що мої. Я їх клясти не буду, а тобі — най Бог простить (відходить).

СЦЕНА 11.

Милі, Мері.

Мері. Видиш, напасть.

Милі. Може й сама його тутки тягнеш?

Мері (гладить його попід бороду). Що тобі, мій соколику. Я єго? Навідженого? Прийшов, пішов. Ось дівчата свідками.

СЦЕНА 12.

Входять Кейда і Ені.

Ені. А я страх налякалась, гірше, як колись своєї жидівки.

Милі. Що там таке. Мері, готов вечерю, гості будуть. Чого нам журити ся. Гроші є, бізнес буде. Як гуляти, то гуляти (сідає до стола).

(Мері сідає ему на коліна).

Мері. А чого-ж би купити?

Мері. Свиню цілу купуй. М'яса і телячого і свинячого, курий кілька, паїв, айскріму. Капусти їсти не буду. Не даром я богацький син. Ну, мерщій. А ви, дівки, сідайте біля мене.

СЦЕНА 13.

Милі. Так має бути. З роду на нана я родився, не на хлопа. Правда, дівки (пригортає обі до себе).

Ені. Йой, як би Мері вздріла.

Милі. А вона жінка мені, чи що?

СЦЕНА 14.

Входить Гари і Майк, оба несуть фляшки і ставляють на столі.

Гари. Дотаскали. Аж кортіло на дорозі спробувати, та якось не ладно.

Майк. Є вино й солодка і гірка горівка.

Милі. Гей, Мері, шклянок давай, їсти неси. (Гари вибігає, за хвилю вносить шклянки, ставить перед усіми).

Милі. Я виски не хочу, вина мені (бере фляшку). Мері, ходи скоро.

СЦЕНА 15.

Мері вносить миски з їдою.

Милі (паливає їй). Пий, бабо, тільки нашого, що жиємо. (Всі пють). І ще наливай. Не бійся, гроший як у жида. І ще будуть (не).

Мері. Дай, Милянцю, я сховаю гроші.

Милі. Або їм зле у мене, що?

Мері. То ти мені не віриш?

Милі. Що там пусте балакати. Пийте! (тз).

Гари. Де там у нас, на селі, пив хто таке
вино.

Майк. А квасу з вогірків не напив би ся.

Милі. Що там старий край. Годегел з ним.
Тутки я пан і все. (До Мері). Ти чого надула ся.
га? (Саджає єї на коліна). Зле тобі тутки, що?

Гари (до Ени). А ти, жидівська сороко, що?
Ходи крутанини (тягне єї на середину і крутить
ся з нею).

Майк (до Кейди). Кейда, ми від мачохи чи
як?

Кейда. Відчепи ся.

Майк. Ходи, бо як тя врїжу в галамагу, то
сейчас підеш.

Мері. Іди, коли тя так ладно просить.

(Майк насильно тягне Кейду і йде з нею
крутити ся. Милі не і дає зі своєї шклянки пити
Мері, та цілує його. По хвили тамті устають кру-
тити ся).

Гари. Коби музики, тобі раз.

Милі. Будуть і музики. Гроші є. Най всі
знають, що пан гуляє нині.

Спів.

(арія: Ой не стій під вікном).

Не журись. не сумуй.

Пригорнись, поцілуй.
Погуляти не біда,
Дівчинонько молода.

*

Закуси, попивай,
Що Біг дасть, не питай.
Не жури ся тим гріхом,
Що гуляла з козаком.
(По співі).

(Гари хватає з миски щілий ланц франк-фортерів, що держать ся з собою, кидає один кінець Майкови, той бере в зуби, Гари з другого кінця і так танцюють. Всі сміють ся).

Милі. А то видумали. Пийте, дівчата!

СЦЕНА 16.

Входить Осип, чесний старик, літ 50.

Осип. Слава Ісусу! Що в пості гуляєте?
(Мері зіскакує з колін Милія і стає біля него).

Милі. А ту в Америці, який піст, га? Сі-дайте дядьку, може випете.

Осип. Ні, Омельку, я не пю нічого

Мері. То закусьть.

Осип. Не оскоромив ся я за ціле жите в пістний день мясом, то і тепер того не зроблю.

Гари (окружив Осипа з заду і насильно пакує йому в губу кусень ковбаси). Ану попробуйте.

Осип (відтручує його). Іди негіднику. Пошануй мій старий волос.

Милі. Гари, шарап! Що-ж принесли ви нам, дядьку?

Осип. Письмо я тобі приніс від твоєї жінки. Ось воно (дає лист). Писали до мене, і до тебе долучили, просять, абись перечитав.

Милі (кладе на боці). Буде час. Тепер я забавний.

Осип. Пишуть, що мама дуже хорували і діти.

Милі. Тай подужали. Що пишуть, то й сам почитаю (пє).

Осип. І мама дуже просять, аби ти не продавав Мендлеви поля і щоби ти не зробив так, як той блудний син, що

Маєток взяв,
Не попрощав
Отця старого,
Ні роду свого.
І сам помчав
В далекий світ.
Там блудно жив,

День, ніч, гуляв,
 Все змарнував.
 Майно пропив
 І марно згиб.

Гари. Дивіть, які цікаві байки ви, дядьку, знаєте. Ану ще за нікля.

Милі. Що я роблю, то роблю, всім зась до того. Чуєте? Марную, то своє, не чуже

Мері. Певно, що так.

Осип (встає). Тебе, жінко, я не знаю. А се син моєї рідної сестри. Кому-ж пам'ятати о нїм, як не менї? Омельку, глянь на Бога; на жінку, на діти згадай, на тата, на маму, на руський свій нарід. Люди пальцем показують на тебе... Зле жиєш, чужі діти плачуть на тебе.

Милі (зриває ся). Ба, а се що? У мому домі? Ти псе старий, підеш ти? (До Гарія і Майка). Хлопці, за двері з ним. Щоб слїдом его тут не пахло.

(Гарі і Майк хватають Осипа за руки, той отрясає ся від них).

Осип. Сам я іду. Боже прости вам.

Мері. А в карчило його. Диви, який навчитель.

СЦЕНА 17.

Ті без Осипа.

Милі (сїдає, по хвили не цілу шклянку вина. **Мері** за той час взяла письмо і спрятала за пазуху). Письмо мені положи до моєї скринки. Е, що там на старого ворона оглядати ся.

Мері (гладить його). Певно, що так, закуси Мільку. Ану, дівчата, якої веселої.

(Милі пє).

СЦЕНА 18.

Входить **Піяковський**, дуже бідний.

Піяковський. Пшенпрашам, чи ту мешка пан Омельян? Мам честь пригадати ся, естем пан **Піяковський**.

Милі (зриває ся). Гей, та то наш писар. Вас що тут принесло.

Піяковський. Біда, як ся каже.

Гари. **Піяковський**, і ти тутки? (Хватає его руку і стискає так, що той аж козака гуляє).

Милі. **Мері**, то єсть мій краян. Сеґан **Піяковський**. Дайте йому пити (саджає його). Чогс-ж ти ту їхав?

Піяковський (пє одну і другу). Через злих людей. Очернили мене, наговорили і зі встиду я ледво ту дістав ся. А тут ніхто мене не поратує.

Милі (уже сильно паний). Як то ніхто. А я що? Дід чи хлоп? (Витягає жміт гроший і кладе перед себе). На, десятку маєш (пє).

Мері сідас Милішови на коліна, Ені з заду чіпає ся єго плеча, Кейда так само, Гари і Майк найблізше них, писар сховав гроші і ханчиво їсть).

Мері. А мені, соколику, нічого? Я-ж твоя Мері.

Милі (дає їй десятку). На, знай пана. Гей дівки, котра мене поцілує, дам по пятці.

(Кейда і Ені нараз голосно єго цілують).

Гари. А нам, товаришам своїм, нічого? Я-ж тебе привіз.

(Милі дає всім по пятці).

Мері. Єще одну дай, а я куплю собі золотий шингарок.

(Вс чіпають ся Мілія).

Милі (встає, держить гроші в обох пригорщах). То сховаю, бізнес заложу. (Незамітно пятака єму падає). Так, сховаю, бізнес заложу. (Виходить заточуючись, а всі крім Піяковського за ним з криком): Милянцю, серце, дай єще.

СЦЕНА 19.

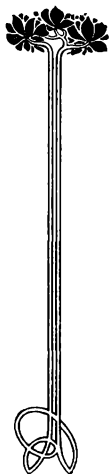
Піяковський сам.

Піяковський (встає). Хе, хе, хе, добре я трафив. (тягне з фляшки). Буде можна відпочати у краяна. (Дивить ся на землю і піднімає пятаку). Хе, хе, хе, то сховаю. (Ховає пятаку, на-

пихас усі кишені мясом, дві фляшки тащить також). І то сховаю, бізнес заложу. Хе, хе, хе.

Куртина спадає.

Кінець другого акту.

АКТ III.

Сцена та сама, як у другому акті, тільки на боці стоїть ліжка або мала софка.

СЦЕНА 1.

Мері і Гари сидять при столі.

Гари. Деж він пішов?

Мері. Казав, що душно йому у хаті. Най йде, куда хоче. Щоби був у шпитали ще лежав, а тут нудить собою.

Гари. Думаєш, що будуть тримати без грошей? А скоро пішли ті гроші, за пару місяців і нічо нема.

Мері. Най би був дбав за них. Я йому казала сипати грішми? Купив шторик, може я не дбала за бізнес?

Гари. За свій, то правда.

Мері. Тільки ти не пащекуй. Мало сигаретків і кендів і ковбас ти набрав, а може цента я взяла від тебе? Ну, за три місяці зі штору ні сліду. А сам він що? На Ену пів сотки видав. Кейді зингарик купив, а решту з тим злодієм Піяковським пропив. Тепер зі шпиталю нагнали, нехай робить собі, що хоче.

Гари. А що-ж з нами буде?

Мері. Отсе мені журба. Що, на світі місця нема вже?

Гари. Як се, я мав би остати сам тутки?

Мері. Що мені з тобою? Абишь еще не пив то друге діло, а так бомом хвалити ся буду. чи що?

Гари. Пити, не пити, все умреш. А кидати не кидай мене. Ми-ж тільки часів знаємо ся.

Мері. Шкода часу на балачку. Йди тепер де хочеш, а я вечером поїду до Нью Йорку. Хочеш їхати, будь на дипі, то може тя возьму, а ні, то з Богом.

СЦЕНА 2.

Входить Милі, страшно винужденілий, зі слітами слабости.

Милі (сїдає на кріслі). Мері, мені би молока.

Мері. А де-ж мені взяти єго? Хибаж украсти, чи що? Цента не маю одного, а він молока хоче.

Милі. Таж еще колись у тебе була десятка, чи й більше навіть.

Мері. Була, то моя заслуженина. Дармо я тобі робила?

Милі. Так ти кажеш? Коли у мене були сотки. тоді ти уміла дбати за мене, а тепер я гину

на очах твоїх і тільки віддяки від тебе.

Мері. Слухай, чи я тобі жінка, чи що? Платив ти мені, я тобі робила, не маєш чим платити. Моїй службі кінець.

Гарі. Певно, що так.

Милі. І ти, ніби приятель так кажеш? Се за моє добро заплата.

Гарі. Е, таких приятелів. На мене богаго не видав, а було дівкам сигарків не купувати. То й все. Що там згадувати все, що було. Гуд бай Чалий (виходить).

СЦЕНА 3.

Милі і Мері.

Милі. Де я розум мав братати ся з ними. (По хвили): Душно мені, у грудях палить... В очах темніє. (Мері за той час з другої кімнати виносить пакташку). Ні помочи, ні розради. (Глядить великими очима на Меру). А ти куда йдеш?

Мері. Чогож мені тут вже сидіти? З голоду помирати? Завтра так чи сяк з хати вигонять за рент. Піду я глядіти для себе хліба.

Милі. А я? Де-ж я ся дію, слабій, нещасний?

Мері. Не моє се діло У тебе тутки дядько є, до него йди. А я мужня жінка, у мене діти Було

не гуляти, а тепер... є що там казати, гуд бай Чалпій (виходить).

СЦЕНА 4.

Милі сам.

Милі. Всі кинули. Сам, без нікого (встає). Щоби було кому хочай до шпиталю провести. Ніхто й не загляне. А колись у мене було тільки приятелів. (Глядить по кишенях). Десь мав я ще пару центів? Чи не в куферку вони? (Іде до куферка, отвирає, шукає). Нема... Все забрала. (Витягає лист). Що се? (Сїдає на ліжку чи на софії). Письмо... від... жінки... Ні, не стану я его читати... Забув я на них... Но ні, перечитаю, все одно. нехай хотя знаю, як кленуть вони мене (роздирає). "Дорогий, єдиний мій мужу!" (Говорить): Як се? Вона мене називає і дорогим і єдиним? (По хвили читає): "І я і діти, ми рано і у вечер молимо ся Богу, щоби ти, мій мужу, був щасливий і не забув на нас. Кожного дня, кожної години ми згадуємо на тебе і ждемо твого повороту. Що нам люди пишуть ми не віримо. Ти наш і наш все останеш. Воля твоя продати ґрунт, роби, як сам знаєш, коби тільки не в жидівські руки. О се одно тебе і тато і мама і я і діти, хотя малі, просимо. А згадувати тебе будемо за то при кожній Службі, при кожній молитві. Бо ми всі

так тебе любимо...” (опускає лист з рук, говорить): Так вона пише... А я. Я й не думав о них... (хватає ся за груди). Як ту пече страшно! (Падає на ліжку, чи софку). Горе, горе мені окаянному! Забув я на Бога, забув на кров свою... Там вони чесні, праві, а тут я... Юда проклятий! (По хвили): Води, чарку води!... Нема кому подати. Там у нас, в домі вітця мого, там пес не жажде води, а я тут найгірший всіх. А вони, вони люблять мене, вони молять ся за мене. (По хвили): Боже, прости, прости, прости! (Лежить без чутя майже. Сцена затемнює ся до половини. З одної куліси до другої переходять німо, без життя у твари, наче неживі: Олена і двоє дітей, при виході в другу кулісу звертають ся до ліжка і простягають всі трое до него руки, почім німо виходять. Повне світло). Жінка, діти! (Світло погасає; Антін і Анна німо переходять сцену і так само простягають до него руки, почім відходять. Повне світло). Отець, мати... (Падає в обморок).

СЦЕНА 5.

Входить Піяковський.

Піяковський (гляди́ть на ліжку). Аве! (гляди́ть у двері другої кімнати). Ага, пташки фру, фру! А той, чи копита не натягнув? (Приглядає

ся Милішови). Єще ні, но як не нині, то завтра. Гм, не багато діла мені тутки. З паньством кінець. (Дивить ся на відкриту скринку). О, єще щось є (витягає дві сорочки і ковнірик). І то придасть ся.

Милі (тихо). Води!

Піяковський. Води? Я би скорше водки випив. Ні, голубичку, бою ся я тобі води давати. Єще-б зашкодило. Ліпше най так остане. Ну, гуд бай Чалий (виходить).

(Хвиля павзи).

СЦЕНА 6.

Милі сам.

Милі (як попередно). Води!... Там всі вони, а я тутки... води.... Простіть... Блудний я син...

СЦЕНА 7.

Входить Осип.

Осип. А се що? Він сам, без памяти? (Підходить до него). Господи! він без памяти. (Вибігає приносить води і обливає нею лице Милія). Нещасний чоловік. (Підносить єго голову): Омельку.

Милі (відкриває очи). Чи се ви, мамо?

Осип (кладає єго голову на подушку). Омельку, се я. я. дядько твій.

Милі (відкриває очі) Дядько, то ви? Ви прийшли... Води дайте Христа ради!

Осип (подає воду). Пий синку, пий. Ми не дамо тобі пропасти.

Милі (підводить ся). Дядьку! Зле зі мною. Всі кинули. Сам я, гину, гину. А там вони... Тато, мама, жінка, діти... Дядьку, бою ся умирати. Бог, суд... (падає).

Осип. Бог простить і всі простять. Наш ти, наша руська кров; гріха в нас много, но і жалю много. Як тобі, лекше?

Милі. Не знаю. Здаєсь спати хочеть ся. Скажіть мені дядьку, скажіть що такого аби я уснув так солодко, як тоді коли єще малим був.

Осип. Так слухай:

В пустини, гень далеко.

Де вовк на жир все жде.

Посеред вічної спеки

Там свині син пасе.

І голодом конає.

З посухи умирає

І в нужді він сягає

По корм, який їдять

Ті свині.

А думки все ся мчать:

Там нині

В отсїй годинї
У рїднїй там країнї
Нїхто там голоду не знає,
Наємник кождий має
Доволї хлїба і страви,
Лиш я оден лукавий
І грїшний я тут погибаю
Коли згадаю
Мїй грїх тяжкий.

О, отче мїй!
Отцем прощєня раз ще бѹдь!
У бїдну грудь
Пїшли спасєня ти надїю.
Дивись, я гибну ту і млїю.

Но встану я:
До стїп отця
Припаду, зарїдаю
І скажу так:
Перед небом і тобою
Я согрїшив.
Я грїх свїй знаю.
Не то, щоб жив
Я у хоромах і палатї.
Но як остатний і проклятий
Слуга, наємник і батрак.

Хочу ізмити всі провини.
 О, отче добрий і єдиний
 Споглянь на мене з висоти,
 Прости, прости, прости!

Отець простив.

Милі. Отче прости!

Осип. Так синку проси єще і матери прощення. Она, та Русь свята, та єдина Мати, і вона простить, тільки моли о се, а щиро.

Милі (ледви чутно). Мати, прости! (Засипляє).

Осип (кладає руку на его голову, тихо і поважно): Ёсли-б гріхи твої були як кров і китайка, я обмию їх і ліпше сніга очищу тя.

(Світло гасне на сцені, або можна устроїти другу маленьку куртину з арґантини. По хвили світло бе сильнійше, при Милію стоять всі: Антін, Анна, Олена, діти з простягненими до него руками, сейчас куртина спадає. Або можна се і пропустити.)

Кінець третього акту.

АКТ IV.

Сцена як у першому акті.

СЦЕНА 1.

Анна і Олена сидять на лаві, діти бавлять ся серед хати, перед образами лямпадка.

Олена. Ні чутки, ні вістки. Може і погиб де.

Анна. Ні, Олено, моє серце звістило би мені се. Приступив блуд до него, та (поважно) слухай дитино. Не дасть Бог єму пропасти. Я тисячні клала поклони, я Богу молила ся, я ночий недоспала, а вірувала, що діти мої все остануть такими, якими хотіла я їх мати. І він не пропаде, повір мені.

Олена. Бог говорить устами вашими. І я передаю ся Йому і знаю, що дітей моїх не оставить він спротами. Бо я, я також мати.

У мене діти, дивіть, ті діти,
Будучність наша, наша надія.
І як без батька дітям тим жити,
Чи прийде вітер, чи суховія,
Хто сохраниць їх, хто їх огріє.
Дивіть, земличка, вона омліє,
Як батько-сонце ей не огріє.
А нам як жити, скажіть, як жити,
У мене діти, нещасні діти.

Анна. Будь певна, що ті діти, вони остануть тим, чим ти їх хотіла мати, коли родила їх. чесними. руськими, нашими.

СЦЕНА 2

Входить Стеха.

Стеха. Ну, завжди тільки піклуєте ся і піклуєте. Чого журити ся, більшому горю не бути.

Анна. І ти, Стехо, такого не кажи. Що дасть Біг, то дасть, а против волі Його не нам іти, не нам у прю з Ним ставати.

Стеха. Та бо вам нічо дивити ся, а отсе усі люди сміють ся, що наша земля, за яку тато так дбалп, пішла у жидівські руки. Атже вона дідівська, прадідівська. А через кого?

Олена. Не суди його. Се-ж брат твій. А ті діти то його діти.

Стеха. Сестро, чи я його суджу? Не вже-ж він не наш, не рідний? А тільки жаль, що так низько, так гіршно відрік ся він тебе і дїтий.

Олена. Остав Стеха, ні слова більше. Як і що він робив, то він віддасть суд за то, но при мені, при его жінці, ні слова об тім. Він мій муж, за него я постою хочай і житєм.

Стеха. І не в думці мені з'обиджати его. Тобі він муж, а мені брат, однаково любимо его. Що-ж мамо. давно не були у нас?

Анна. Ой доню, доню, куда мені старечими ногами йти на кінець села. Відбігли ви, діточки, від мене, одно на кінець села, друге до Америки, та у серцю мому які ви близькі, неначе би тоді, коли всі малими у ніг моїх іграли.

СЦЕНА 3.

Входить Терешко.

Терешко. Сла-ава Су-су-су...

Анна. Сідайте, Терешку. Що принесли нам?

Терешко. Пан мача-а-альник про-осили, аби ваш Га-Газда до них за-айшли.

Олена. Тата нема. Но як прийдуть, то ми їм скажемо.

Терешко. А від О-омелька вістки не-нема? Шкода, до-о-брий був.

Олена. Дякую вам. Терешку, за добре слово.

Терешко. Пе-евно, що він ве-верне, мені снило ся, що так....

Анна. І за се спасибіг. Для него у нас одні і ті самі серця.

СЦЕНА 4.

Входить Антін і Павло.

Антін. О, і Терешко тутки. Певно начальник кличе. Скажіть, що скоро і прийду. А тепер устав я трохи (сідає).

Павло. Всі ми разом, а де-ж Стехо твій Василь?

Стеха. У него нині діла стільки а стільки. Він розглядає усі книжки і читальні і каси і крамниці. Богацько центів прийшло для нас з Америки.

Антін (понура). Видів я, тільки одного імені нема там. Покарав мене Бог.

Олена. Тату, дивіть на ті діточки, вони просять помилювання за него. Не дорікайте.

Антін. І не думаю. Що-ж Павле, як воля твоя, перечитай мені, знаєш се, що так пліняє моє серце. Не довгий вік мій. Знаю се, та тільки одно хотів би я видіти, сповнене сна, який сниться мені так часто.

Павло. Так за блудного сина перечитати вам? У мене тільки кінець того.

Анна. Читай, сину, той кінець то сам мід на серця наші.

Павло. Най буде по вашому. (Іде, бере книжку і вертає). Тільки, що тепер не так легко вернути із пустині. Бо та пустиня, то море і глибоке і далеке (розгортає книжку).

Стеха. Ти-б читав скорше, а не роздумував.

Павло (читає):

Отець прощає,
В обійми сина приймає,
Цілує щиро, повідає:

Щаслив,

Хто все на Бога уповає,
Такого Бог не оставляє.
Отсе мій син ожив,
Із смерти встав, Бог гріх простив,
А я, прощати я не в праві,
Я можу тільки більш любити.
Нехай-же син мій в княжній славі

Зачне так жити,

Як сам задумав, коли мир
Вступив у нього там в пустини.
А я взиваю всіх вас нині

На пир.

На пир прощення всі прийдіть!

Антін. Щасливий отець. Що дав би я, за те, щоби наш Омелько вернув.

Павло. За що, тату? За то, що прогайнував нашу працю? Що там, у Америці, жис, як татарин який? Е, аж лячно слухати того (виходить).

Анна. Нема мира між нами, забуває Бог про нас.

СЦЕНА 5.

Павло вертає.

Павло. Простіть, тату, зле я зробив, що виступив словом против свого брата. Хто знає, що з ним. А ви відпустіть з ласки вашої.

Антін. Всі ми люди і стільки, один грішить у малому, другий у великому. А судя нам всім — сам Бог.

Спів.

Всі:

Блудним сином світ блукає,
Хоче щастя і не знає,
Що то щастє є між нами,
А ми допчемо ногами
Наше щастє і не бачим.

*

І ридаєм, гірко плачем,
Що та доля, як лебідка,
Промовляє тільки зрідка
До серденька і питає,
Чом людство усе блукає
І ночує десь під тином,
Чом ми вічно блудним сином.

Олена і Павло.

Блудним сином, Русе Мати,
Рід наш вічно ме блукати.

Поки того не спізнає,
Що Русь єдності бажає.
(Всі повтаряють послідні слова).

(По співі).

Антін. Аж лекше на серци. Ну, унучата, ходіть трохи до мене. (Діти бігнуть на залюбки). Ось ту сїдайте на колїна (саджає їх), щож любите дїдуся?

Олена. Єще би їм не любити за добро ваше. Без вас вони бездомні сироти (плаче).

Анна. Не плач, Олено! Бог знає, що робить.

Антін. А терпен спасен.

СЦЕНА 6.

Вбігає Терешко.

Терешко. Бі-бі-бійте ся Бо-бога... та-та-та повинна, та-та-та....

Анна. Щож такого?

Терешко. Та-та-та... я-я-я... Так-так-так... (задиханий сїдає на лавку). Не-не могу сказати.

СЦЕНА 7.

Входять, скілько мога, на сцену людей у народних уборах.

Антін. Господи, що се такого? (Стає з Анчою супроти головних дверей).

Олена. Господи, чи не зла вістка за него.
(Тулить діти до себе).

(Входять Осип і Омелько, убрані по американськи. Всі без чуття, удивлені. Олена бере діти обоє на руки).

(Хвиля мов живий образ).

Омелько (падає до стін Антона і Анни).
Отче, согрішив я на небо і землю перед тобою і усім родом нашим і усею руською родиною. Я не достойний звати ся сином твоїм, но прийми мене за наймита і — прости мені.

Антін (скоро). Сину мій, Омеляне! (підносять його обоє з Анною, цілують). Сину мій! Ти у нас. Радосте наша. Кай ся, кай, Бог прийме каяне. Бог простить гріх! Диви! (Антін бере Олену за руку). Се жена, се діти твої. Привитайтеж батька.

Омелько. Олено, і тобі до ніг я кланяюсь (падає їй до ніг). Не годен я діткнути ся діточок твоїх, поки ти не простиш мені.

(Антін підводить его).

Олена. Омеляне, ті діти уміють тільки любити і почитати свого батька. А я, я все тобі однака (віддає діти на его руки, він їх цілує).

Антін. А ти, Павле, радий з того?

Павло. Тату, я все, що мос. поділю з ним.

нехай грудить ся з нами.

Осип. Привів я його вам, а тепер будьте спокійні, він уже не блудний, він ваш, щирий син Риси-Неньки.

(Всі оточують Омелька і Олену).

Терешко. Я-я ка-казав, що новина ве-ве-лика.

Антін. Нині у нас неділя свята. І день радості. Нині вернув ся мій син, а ти (до Анни) мати, що скажеш?

Анна (торжественно).

Що до серця руської неньки
Пригортають ся всі діти.
Чи великі, чи маленькі,
Могуть вони поблудити,
Но і мусять блуд пізнати
І блудного шляхом сина
Мусять назад повертати
До стін неньки. Ось причина,
Чом при наших всіх провинах,
Серед блуду і прощенья
Ще не вмерла Україна.

Антін.

А стремить все до спасеня!
(Хор співає відповідну пісню).

Куртина спадає.

Кінець.

Чи ви вже маєте книжку
„Жите Ісуса Христа“?

Если ні, то старайте ся її купити, поки є на продаж, щобиєте опісля не жалували. Такої книжки не дістанете ані в старім краю. Має вона 300 сторін друку і 73 образків друкованих на грубім папері. Оправлена в червоне полотно з золотими витисками. Книжка та написана чистою народною мовою, що кождий дуже легко її зрозуміє. Найліпший презент зробіте своїм рідним в старім краю, если зашлете їм книжку „Жите Ісуса Христа“; буде се дорогоцінним скарбом для них.

Ціна сеї гарної книжки вже
з оплатою почти є

\$1.25

НАКЛАДОМ
РУСЬКОЇ КНИГАРНІ
в Скрантон, Па.

виійшли слідуючі театральні книжки:

ГОСТИНА СВЯТ. НИКОЛАЯ. Драматична п'єса в чотирох виходах, написана Єронімом Калитовським, перероблена до американських обставин. (6 осіб)..... 10

АМЕРИКАНЕЦЬ. Веселий образ з життя народу, з співом, в 3-ох актах, написав Метислав Рус. (13 осіб, 9 мушкетерів, 4 жінки)..... 15

ВЕРТЕП. Сценічна картинка для коледжників, що ходять по хатах в часі Різдвяних Свят. Написав Є. Луцик..... 5

В НЕВОЛІ ТЕМНОТИ. Комедія з життя русько-американського народу у 3 актах. Написав Єронімом Луцик..... 25

Крім власного накладу цієї книгарня на складі великий вибір книжок театральних інших видавництв з Галичини і російської України.

Адреса книгарні:

BASIL HRISHKO & CO.

701 W. Lackawanna Ave.,

Scranton, Pa.